

УДК 378.016 : 73 : 372.2.011.3–051

Б. М. ШИЯН, Л. Л. ГАЛАМАНЖУК

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ДОШКІЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО КОМПЛЕКСНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ПЛАСТИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ВИХОВАННІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Досліджено проблему підготовки майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів світового пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників. Виявлено важливість і необхідність такої підготовки, а також недостатню сформованість готовності студентів до реалізації на практиці зазначеного виду професійної діяльності. Обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність відповідної системи підготовки студентів у вирішенні поставлених завдань, реалізація якої сприяє суттєвому покращенню всіх компонентів готовності студентів до комплексного використання творів світового пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників.

Ключові слова: дошкільні педагоги, система підготовки, світове пластичне мистецтво; виховання старших дошкільників.

Б. М. ШИЯН, Л. Л. ГАЛАМАНЖУК

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ ДОШКОЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ К КОМПЛЕКСНОМУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ПЛАСТИЧЕСКОГО ИСКУССТВА В ВОСПИТАНИИ СТАРШИХ ДОШКОЛЬНИКОВ

Исследована проблема подготовки будущих дошкольных педагогов к комплексному использованию произведений мирового пластического искусства в воспитании старших дошкольников. Установлена важность и необходимость такой подготовки, а также недостаточная сформированность готовности студентов к реализации на практике указанного вида профессиональной деятельности. Обоснована и экспериментально проведена эффективность соответствующей системы подготовки студентов в решении поставленных задач, реализация которой способствует существенному улучшению всех компонентов готовности студентов к комплексному использованию произведений мирового пластического искусства в воспитании старших дошкольников.

Ключевые слова: дошкольные педагоги, система подготовки, мировое пластическое искусство, воспитание старших дошкольников.

B. M. SHYAN, L. L. GALAMANDJUK

COMPLEX USE OF PLASTIC ART WORKS IN SENIOR PRESCHOOL CHILDREN EDUCATION AS PART OF GENERAL TRAINING OF FUTURE TUTORS

The problem of future preschool teachers' training for complex use of plastic art works in senior preschool children education has been investigated. The importance and necessity of such training and insufficient readiness of students for realization in practice of this kind of professional work has been established. In this connection the efficiency of corresponding system of students' training in the decision of tasks in view has been generated, proved and experimentally checked up. The results testified that the realization of the suggested project promotes substantial improvement of all components of students' readiness to complex use of plastic art works in senior preschool children education.

Key words: preschool teachers, training system, world plastic art, senior preschool children education.

Національно-культурне відродження України актуалізувало багато проблем життєдіяльності суспільства. Однією з важливих є проблема виховання дошкільнят, оскільки саме в дошкільному віці закладаються основи духовного, фізичного, інтелектуального і творчого розвитку особистості [11]. Забезпечити високий рівень реалізації потенціалу дитини здатна тільки нова генерація педагогічних кадрів, озброєна високоефективними методиками виховання. Означене засвідчує необхідність ґрунтовних досліджень із удосконалення

навчально-виховного процесу майбутніх дошкільних педагогів з урахуванням досягнення галузевої та суміжних наук.

Аналіз останніх досліджень і публікацій виявив, що перспективними є ідеї інтеграції різних видів мистецтва і видів пізнавальної діяльності в «єдине естетичне середовище» — педагогічну систему різнобічного розвитку і виховання дитини [7, 15–18]. Водночас доведена безпосередня залежність рівня сформованості знань, умінь, навичок педагога та його вихованців [1,6; 8]. У зв'язку з цим підготовку майбутнього дошкільного педагога необхідно спрямувати, крім іншого, на його формування як творчої особистості, з належною художньо-естетичною освіченістю, розвинутими творчими якостями, знаннями й уміннями реалізовувати їх на практиці.

Вирішенню вказаного завдання частково сприяє підготовка майбутніх дошкільних педагогів до естетичного виховання дітей засобами образотворчого [14] та українського народного декоративно-прикладного [12] мистецтв, під час формування художніх і конструкторських умінь [4; 10], у процесі образотворчої діяльності як складової їх різнобічного розвитку [3]. При цьому означений зміст орієнтується на програми «Малює» [9] «Дитина» [5], які навіть дотично не відображають надбань світового пластичного мистецтва, що не сприяє формуванню цілісного уявлення студентів про нього як складову пізнавальної діяльності та засобу естетичного виховання дитини. Водночас відсутні дослідження, спрямовані на підготовку майбутніх дошкільних педагогів до використання творів світового пластичного мистецтва під час занять, що безпосередньо не пов'язані з естетичним вихованням дітей, хоча саме такий підхід є одним з перспективних у створенні в навчальному закладі єдиного естетичного середовища. Підтверджують зазначене результати реалізації на заняттях міжпредметних зв'язків [13] та концептуальні ідеї інтеграції змісту навчання [2].

Отже, існує суперечність між суспільними запитами щодо виховання дитини, сучасними тенденціями розвитку педагогічної думки та незавершеністю розробок ефективних технологій і методик підготовки майбутніх дошкільних педагогів до використання творів світового пластичного мистецтва як змістового компонента занять з образотворчого мистецтва, праці, конструювання та засобу реалізації міжпредметних зв'язків на інших заняттях і виховних заходах із старшими дошкільниками. Зазначене зумовлює необхідність подальшого вивчення вищезначеної проблеми.

Мета роботи – розробити й експериментально перевірити ефективність системи підготовки майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників.

Під час дослідження ми використовували комплекс взаємопов'язаних методів наукового пізнання, а саме: загальнонаукові (аналіз і синтез; систематизація та узагальнення; теоретичне моделювання), педагогічні (спостереження; експеримент, що передбачав констатувальний і формувальний етапи; тестування – для оцінки сформованості змістового компонента готовності студентів до досліджуваного виду професійної діяльності, використовуючи розроблені нами контрольні завдання, припустима статистична надійність яких була достатньою (коефіцієнт надійності 0,85), і мотиваційного компонента — за методикою Елєрса), соціологічні (бесіда; анонімне анкетування з використанням анкет змішаного типу, що містили закриті й відкриті питання, окремі з яких одночасно були контрольними; експертна оцінка; самооцінка) та математико-статистичні методи.

Під час констатувального експерименту нами визначена готовність майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників. Аналіз викладачами і дошкільними педагогами-практиками навчального процесу у педагогічних вузах, які готують майбутніх дошкільних педагогів, з позицій формування в останніх знань й умінь, необхідних для успішної діяльності з використання творів пластичного мистецтва, виявив, що студенти (177 опитаних) відзначаються високим рівнем розуміння важливості цієї діяльності для вирішення виховних завдань. Так, 66,1% з них усвідомлює важливість і необхідність використовувати твори світового пластичного мистецтва на заняттях з образотворчого мистецтва, праці, конструювання; 81,9% відзначає потребу в одержанні знань й умінь реалізовувати міжпредметні зв'язки на різних заняттях з дошкільниками; 79,1% виявляє інтерес до цієї діяльності; 83% позитивно сприймає ідею відповідної спеціальної підготовки. При цьому необхідними знаннями володіє тільки кожний п'ятий, уміннями їх використовувати на практиці – кожний десятий респондент.

Опитування викладачів дисциплін гуманітарного і соціального циклів (185 опитаних) виявило, що тільки 18,5% з них надає студентам певну інформацію з історії пластичного мистецтва, 22,2% – розглядає її у контексті використання в майбутній професійній діяльності. Інші викладачі не розуміють значення використання творів світового пластичного мистецтва у вихованні дошкільників, хоча 88,9% з них позитивно сприймають ідею такої підготовки, але пропонують здійснювати її на спеціальних заняттях.

Більшість (59,6%) викладачів професійно-орієнтованих дисциплін (165 опитаних) формує знання студентів з історії пластичного мистецтва, 21,3% з них – уміння використовувати отримані знання у практичній діяльності. Проте така інформація є незначною за обсягом і пов'язана з видами пластичного мистецтва, що найбільше узгоджуються із змістом дисципліни, яку викладає респондент. Водночас значна кількість викладачів (від 57,5 до 80,9%) надає великого значення міжпредметним зв'язкам, що можуть формуватися під час використання творів пластичного мистецтва на інших заняттях і виховних заходах у зв'язку з можливістю вирішити різнопланові завдання. Разом з тим інформує студентів про необхідність реалізації таких міжпредметних зв'язків тільки 44,7% опитаних, формує знання й уміння практично здійснювати – 22,4 %. Основною причиною такої диспропорції є брак необхідної науково-методичної інформації та недостатня підготовленість викладачів.

Щодо дошкільних педагогів-практиків (127 опитаних), то 51,8% з них вважає рівень своєї підготовленості у досліджуваному виді професійної діяльності на практиці задовільним, а 37,8% – незадовільним.

Загалом, результати опитування дошкільних педагогів-практиків, студентів і викладачів, які здійснюють підготовку останніх, дали змогу констатувати, що більшість випускників не готові комплексно використовувати твори світового пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників. Це зумовлено насамперед відсутністю у системі їхньої підготовки дисциплін і курсів, спрямованих на вирішення цього завдання. Інакше кажучи, отримані результати підтвердили необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх дошкільних педагогів у зазначеному напрямі.

Враховуючи отримані дані, нами розроблена система підготовки майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів світового пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників (рис. 1), системотворчим чинником якої є орієнтація всіх її складових на поетапне досягнення мети підготовки через реалізацію освітніх, розвивальних і виховних функцій. Завдання, пов'язані із першою функцією, передбачали формування фундаментальних знань студентів з історії пластичного мистецтва, умінь відбирати і використовувати твори різних видів пластичного мистецтва на заняттях з образотворчого мистецтва, праці, конструювання та як засіб реалізації міжпредметних зв'язків на інших заняттях і виховних заходах старших дошкільників.

Розвивальні завдання орієнтували на формування професійних якостей і здібностей студентів, але насамперед творчих. Виховні завдання передбачали розвиток наукового світогляду, інтересу, позитивного ставлення студентів до діяльності, пов'язаної з використанням творів пластичного мистецтва, та створення передумов для самовиховання, самовдосконалення.

Зазначене у комплексі з отриманими спеціальними знаннями, уміннями і розвинутими творчими якостями сприяє становленню готовності студентів до вирішення різних виховних завдань під час реалізації досліджуваного виду діяльності.

Поетапне досягнення мети у розробленій нами системі забезпечувалося почерговим і послідовним вирішенням визначених завдань. Так, на першому (підготовчому) етапі ми підвищували існуючі первинні професійні інтереси студентів, поглиблювали усвідомленість необхідності використовувати твори пластичного мистецтва при вирішенні завдань виховання старших дошкільників. Водночас формували особистісні якості студентів, естетичний досвід, міцні знання з історії творів світового пластичного мистецтва, уміння їх використовувати на заняттях з образотворчого мистецтва, праці, конструювання, враховуючи зміст цих розділів програми «Малюємо», а також уміння аналізувати зміст окремих занять (виховних заходів) дошкільних педагогів-практиків та особисту діяльність. Для реалізації міжпредметних зв'язків формували вміння визначати твори пластичного мистецтва, що найбільше відповідають змісту інших розділів означеної програми.

Змістовий компонент підготовки реалізовувався поетапно. На першому етапі навчання забезпечили знання: змісту програми «Малятко» для старших дошкільників; видів світового пластичного мистецтва та найбільш відомих творів кожного з них; способів вибору адекватних творів з різних видів пластичного мистецтва, враховуючи індивідуальні мистецькі уподобання дітей, мету і зміст заняття; з визначення можливих напрямків використання обраних творів для ефективного вирішення поставлених завдань; вибору ефективних методів і методичних прийомів застосування твору, з урахуванням завдань заняття; теоретичного моделювання власної діяльності, діяльності старших дошкільників під час заняття, на якому використовуються твори світового пластичного мистецтва.

Протягом другого етапу формували знання студентів про підходи виховання дошкільників, а саме: актуалізації знань дошкільників для усвідомленого оволодіння основним навчальним матеріалом і створення на занятті сприятливого наочно-інформаційного середовища, використовуючи для цього твори світового пластичного мистецтва; вибору творів, що найбільше відповідають основному матеріалу та індивідуальним уподобанням дітей; використання творів пластичного мистецтва для керування навчальною діяльністю дошкільників засвоєння ними матеріалу заняття; оцінювання результатів діяльності дошкільників на занятті.

На третьому етапі формували знання, пов'язані з проведенням аналізу власної діяльності та діяльності дошкільників за такими напрямками: оволодіння основним навчальним матеріалом; створення сприятливого емоційного і наочно-інформаційного середовища на занятті; виявлення вад і пошук шляхів їх усунення у використанні творів світового пластичного мистецтва на занятті; пошук способів удосконалення власних умінь в зазначеній діяльності для найкращого вирішення різнопланових виховних завдань у роботі із старшими дошкільниками.

Сформованість процесуального компонента передбачала компетентність майбутніх дошкільних педагогів в аналізі змісту навчальних програм, результатів власної діяльності, виборі й використанні творів світового пластичного мистецтва як складової змісту занять з образотворчого мистецтва, праці, конструювання та засобу реалізації міжпредметних зв'язків на інших заняттях та виховних заходах, застосуванні на практиці одержаних знань й умінь.

Під час визначення критеріїв і рівнів готовності майбутніх дошкільних педагогів до досліджуваного виду діяльності ми керувались кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Визначили, що рівню «F» відповідає байдуже ставлення студента до комплексного використання творів пластичного мистецтва у професійній діяльності, слабе знання навчального матеріалу; слабка реакція на вказівки керівника практики щодо використання конкретних творів на занятті з дошкільниками, невмінням здійснювати цю діяльність, низьким розвитком одних і незадовільним – інших творчих якостей, що забезпечують її успішне виконання.

Рівню «FX» відповідає епізодичний інтерес та позитивне ставлення студента до використання творів пластичного мистецтва, його базові вміння фрагментарні й поверхневі. Студенти використовують рекомендовані керівником практики твори на заняттях із старшими дошкільниками, але здійснюють це на репродуктивному рівні, мають індивідуальний пакет наочно-інформаційного забезпечення з одним конспектом заняття на кожний з двох третин розділів програми «Малятко», зміст яких передбачає використання творів світового пластичного мистецтва, а сценарій виховного заходу з використанням таких творів відсутній. Розвиток творчих якостей таких студентів відповідає задовільному чи низькому рівням.

Оцінці за рівнем «DE» відповідають студенти, які виявляють інтерес і позитивне ставлення до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників, але тільки під впливом зовнішніх чинників. Змістовий компонент характеризується задовільним володінням лише частиною навчального матеріалу, репродуктивним рівнем його реалізації; процесуальний – виконанням вказівок керівника практики і вихователя щодо використання конкретних творів на занятті, але здійснюється це на репродуктивному рівні. У таких студентів є індивідуальний пакет наочно-інформаційного забезпечення щонайменше з одним конспектом заняття на кожний з двох третин розділів програми «Малятко», одним сценарієм виховного заходу, в якому використані твори світового пластичного мистецтва. Розвиток творчих якостей відповідає достатньому чи задовільному рівням.

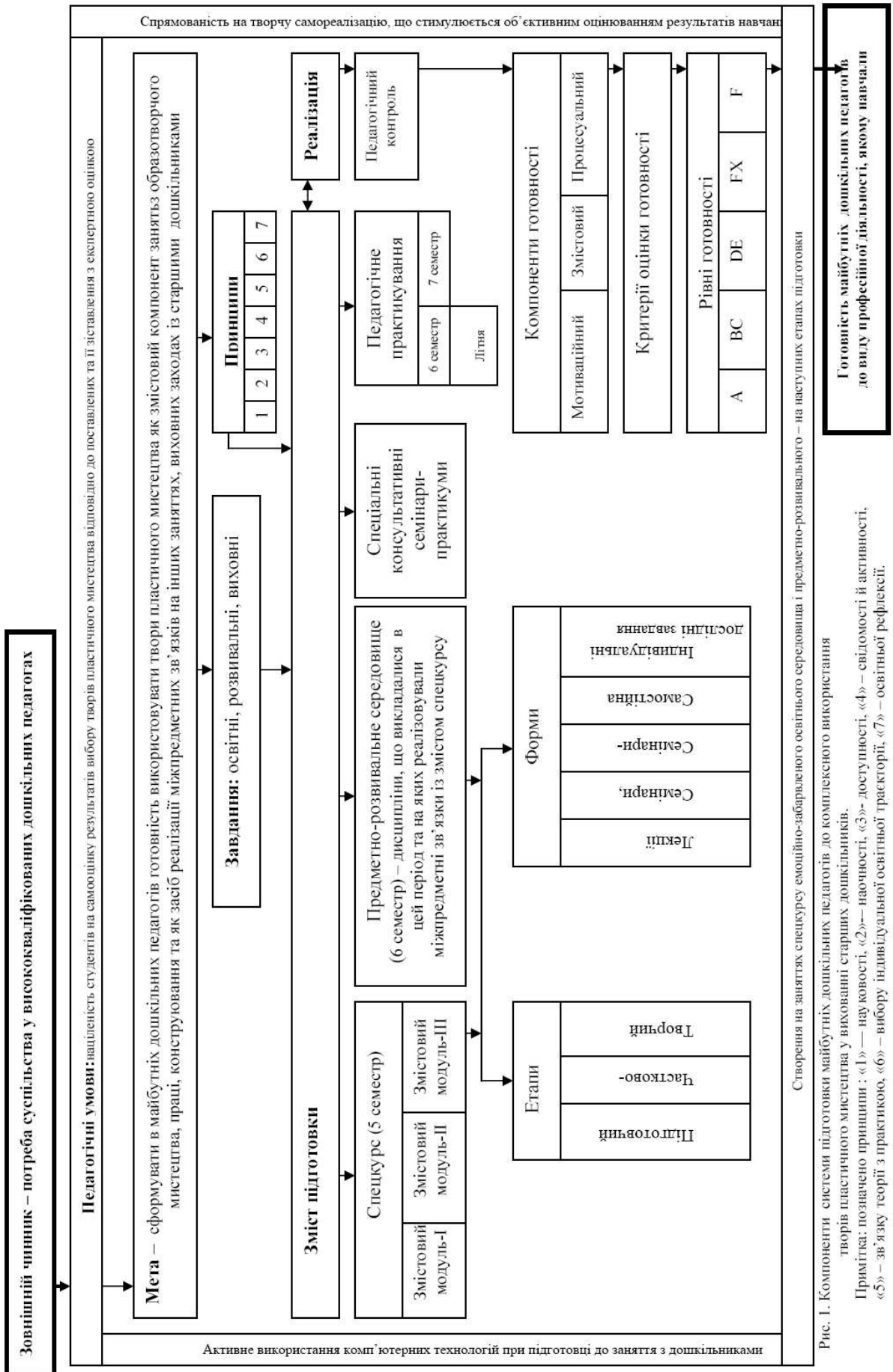

Рис. 1. Компоненти системи підготовки майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників.

Примітка: позначено принципи: «1» — науковість, «2» — наочність, «3» — доступність, «4» — свідомості й активності, «5» — зв'язку теорії з практикою, «6» — вибору індивідуальної освітньої траєкторії, «7» — освітньої рефлексії.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Рівню «BC» відповідають студенти, які виявляють інтерес і відповідальне ставлення до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників, добре володіють навчальним матеріалом, здатні його поелементно аналізувати, але неспроможні формулювати висновки. Студент також узгоджує доцільність використання творів з керівником практики (дошкільним педагогом), здійснює практичну діяльність на конструктивному рівні, відзначається високим і достатнім рівнями розвитку творчих якостей, має пакет наочно-інформаційного забезпечення, що містить не менше одного конспекту заняття з кожного розділу програми «Малятко», одного-двох сценаріїв виховного заходу, де використано твори світового пластичного мистецтва.

Рівню «A» відповідають студенти, які мають стійкий інтерес і позитивне ставлення до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників, вільно володіють навчальним матеріалом, опрацьовують основну і додаткову літературу, аргументовано висловлюють думки, творчо підходять до виконання завдань під час самостійної роботи. Процесуальний компонент відзначається ініціативністю щодо використання творів пластичного мистецтва на заняттях із старшими дошкільниками у нетипових ситуаціях на творчому рівні. Студент має пакет наочно-інформаційного забезпечення, що містить не менше одного конспекту заняття з кожного розділу програми, щонайменше три сценарії виховних заходів, в яких використано твори пластичного мистецтва, та відзначається високим рівнем розвитку творчих якостей.

Ефективність розробленої системи підготовки майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників перевірено в ході двоетапного формувального експерименту. На його початку досліджувані показники в експериментальній (ЕГ, n=28) і контрольній (КГ, n=25) групах практично не відрізнялися (табл. 1).

Таблиця 1

Сформованість компонентів готовності студентів дослідних груп на I етапі формувального експерименту (%)

Рівень	На початку			Наприкінці		
	КГ	ЕГ	статистична відмінність ($D \pm m_d$)	КГ	ЕГ	статистична відмінність ($D \pm m_d$)
<i>Мотиваційний компонент готовності</i>						
FX	16,0	17,86	1,86 ± 10,61 (p>0,05)	12,0	10,71	2,71 ± 8,75 (p>0,05)
DE	36,0	35,71	0,29 ± 13,20 (p>0,05)	28,0	25,00	3,00 ± 12,15 (p>0,05)
BC	48,0	46,43	1,57 ± 13,73 (p>0,05)	56,0	57,15	1,15 ± 13,64 (p>0,05)
A	0	0	0 (p>0,05)	4,0	7,14	3,14 ± 6,26 (p>0,05)
<i>Змістовий компонент готовності</i>						
FX	32,0	42,86	8,57 ± 11,70 (p>0,05)	16,0	17,85	3,14 ± 6,26 (p>0,05)
DE	60,0	53,57	6,43 ± 13,58 (p>0,05)	56,0	50,00	6,00 ± 13,71 (p>0,05)
BC	8,0	3,57	4,43 ± 6,43 (p>0,05)	20,0	21,43	1,43 ± 11,13 (p>0,05)
A	0	0	0 (p>0,05)	8,0	10,71	1,29 ± 7,97 (p>0,05)
<i>Процесуальний компонент готовності</i>						
FX	52,0	53,56	3,35 ± 12,06 (p >0,05)	36,0	42,85	4,29 ± 10,02 (p >0,05)
DE	48,0	46,44	1,56 ± 13,74 (p >0,05)	52,0	42,86	9,14 ± 13,67 (p >0,05)
BC	0	0	0 (p >0,05)	12,0	14,29	2,29 ± 9,27 (p >0,05)
A	0	0	0 (p >0,05)	0	0	0 (p >0,05)

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Наприкінці I етапу експерименту (після вивчення спецкурсу) виявили зміну показників мотиваційного компонента: зменшилася кількість студентів з рівнем *FX*, *DE* і збільшилася – з рівнем *BC* та *A*, що відображали їхню готовність до досліджуваного виду професійної діяльності. Аналогічними були зміни змістового та процесуального компонентів, але кількісно останній змінився найменше, що дозволило зробити такі висновки: підготовка майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів пластичного мистецтва в ході розробленого спецкурсу дуже ефективна, але не забезпечує достатнього рівня сформованості процесуального компонента готовності; спецкурс відзначається надійністю у частині узгодженості результатів, оскільки вони є схожими після використання різними викладачами із спеціальною фаховою підготовкою.

Наприкінці II етапу експерименту (після реалізації в ЕГ предметно-розвивального середовища) виявили зміни досліджуваних показників (табл. 2). У ЕГ сформованість мотиваційного компонента була значно вища, ніж у КГ: у першій були відсутні студенти з низьким рівнем, тоді як у другій вони становили 8%; у першій було на 19,7 % більше студентів з високим рівнем ($p < 0,05$). Результати сформованості змістового компонента у дослідних групах практично не відрізнялися, за винятком низького рівня, яким в ЕГ відзначалося на 8,4 % менше студентів ніж у КГ, – їх кількість складала відповідно 3,6 та 12% ($p < 0,05$).

Найсуттєвіші розбіжності виявлено у сформованості процесуального компонента готовності студентів: при використанні творів пластичного мистецтва як змістової складової занять з образотворчого мистецтва, праці, конструювання – в ЕГ студентів із задовільним рівнем було на 26,6% менше, достатнім і високим – відповідно на 19,7 і 17,9 % більше, ніж у КГ ($p < 0,05$); при використанні творів пластичного мистецтва як засобу реалізації міжпредметних зв'язків – у ЕГ студентів з низьким і задовільним рівнями було відповідно на 37,7 і 25,7% менше.

Таблиця 2

Готовність студентів контрольної та експериментальної груп до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників за результатами II етапу формульовального експерименту (%)

Компонент готовності	Рівень	КГ	ЕГ	Статистична відмінність ($t; D \pm m_d$)	Достовірність відмінності ($p; \alpha=0,05$)
Мотиваційний	FX	8,0	0	$8,0 \pm 5,42$	$p < 0,05$
	DE	36,0	21,43	$14,57 \pm 13,36$	$p > 0,05$
	BC	40,0	42,86	$2,86 \pm 13,55$	$p > 0,05$
	A	16,0	35,71	$19,71 \pm 11,65$	$p < 0,05$
Змістовий	FX	12,0	3,57	$8,43 \pm 7,38$	$p < 0,05$
	DE	48,0	32,14	$15,86 \pm 13,33$	$p > 0,05$
	BC	24,0	39,29	$15,29 \pm 12,55$	$p > 0,05$
	A	16,0	25,0	$9,0 \pm 10,99$	$p > 0,05$
Процесуальний-1	FX	36,0	25,0	$11,0 \pm 12,61$	$p > 0,05$
	DE	48,0	21,43	$26,57 \pm 12,65$	$p < 0,05$
	BC	16,0	35,71	$19,71 \pm 11,65$	$p < 0,05$
	A	0	17,86	$17,86 \pm 7,24$	$p < 0,05$
Процесуальний-2	FX	52,0	14,29	$37,71 \pm 11,98$	$p < 0,05$
	DE	40,0	14,29	$25,71 \pm 11,82$	$p < 0,05$
	BC	8,0	42,86	$34,86 \pm 10,81$	$p < 0,05$
	A	0	28,57	$28,57 \pm 8,53$	$p < 0,05$

Примітка: «процесуальний-1» – компонент готовності до використання творів пластичного мистецтва як змістової складової занять з образотворчого мистецтва, праці, конструювання; «процесуальний-2» – компонент готовності до використання творів пластичного мистецтва як засобу реалізації міжпредметних зв'язків на інших передбачених програмою «Малютко» заняттях і виховних заходах.

У результаті дослідження ми дійшли до наступних висновків.

1. Дані наукової літератури й опитування викладачів дисциплін гуманітарного, соціального циклів, професійно-орієнтованих дисциплін та студентів свідчать про можливість і необхідність використання творів світового пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників.

2. Дошкільні педагоги-практики усвідомлюють важливість і необхідність використовувати твори пластичного мистецтва як змістову складову занять з образотворчого

мистецтва, праці, конструювання (60%) та як засіб реалізації міжпредметних зв'язків на інших заняттях і виховних заходах старших дошкільників (79%), однак відповідними знаннями володіє тільки 18 і 10%, уміннями їх реалізувати на практиці — 14 і 13%; із студентів невідготовлені за рівнем знань 62 і 65%, умінь — 33 і 69%.

3. Експериментальна перевірка розробленої системи підготовки майбутніх дошкільних педагогів до комплексного використання творів пластичного мистецтва у вихованні старших дошкільників засвідчила ефективність цієї системи у формуванні всіх компонентів готовності перших до цього виду професійної діяльності, але передусім – процесуального та мотиваційного.

Проведене дослідження не вирішує всіх аспектів розглянутої проблеми. Подальші дослідження вбачаємо у можливості переосмислення методології розроблення методичних посібників для студентів і дошкільних педагогів, удосконаленні змісту інтегрованих курсів їх підготовки (підвищення педагогічної майстерності) до зазначеного виду професійної діяльності, пошуку нових, оптимальних форм самостійної підготовки та вивчення зарубіжного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса (методические основы): учеб. пособие для студ. и препод. пед. вузов / Бабанский Ю. К. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива / І. Бех // Початкова школа. – 2002. – № 5. – С. 5–6.
3. Ветлугина Н. А. Воспитание эстетического отношения ребенка к окружающему / Н. А. Ветлугина // Основы дошкольной педагогики: учеб. пособие для студ. и препод. пед. вузов / под ред. А. В. Запорожца, Т. А. Марковой. – М.: Педагогика, 1990. – С. 193–200.
4. Голота Н. М. Формування художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Н. М. Голота. – К., 2000. – 21 с.
5. Дитина. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку. – К.: Освіта, 1993. – 270 с.
6. Зязюн І. А. Краса педагогічної ідеї / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач // Наукові праці інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України. — К., 1997. – С. 48–56.
7. Лещенко М. П. Технології підготовки вчителів до естетичного виховання за рубежом: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / М. П. Лещенко. – К., 1996. – 382 с.
8. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917–1985 рр.) Майборода В. К. – К.: Либідь, 1992. – 196 с.
9. Малякко. Програма виховання дітей дошкільного віку. – К.: Радянська Україна, 1991. – 198 с.
10. Машовець М. А. Передумови наступності по трудовому вихованню дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / М. А. Машовець. – К., 1996. – 19 с.
11. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: Український освітній сервер <http://ues.org.ua>
12. Поліщук О. В. Підготовка студентів до естетичного виховання дошкільників засобами українського народного декоративно-прикладного мистецтва: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / О. В. Поліщук. – К., 1996. – 21 с.
13. Романишина Л. М. Система поетапного контролю навчальної діяльності студентів педагогічних університетів за модульно-рейтинговою технологією навчання з дисциплін природничого циклу: автореф. дис. ... до-ра пед. наук: 13.00.04 / Л. М. Романишина. – К., 1997. – 41 с.
14. Стась М. І. Формування естетичних творчих якостей та умінь майбутніх учителів засобами образотворчого мистецтва: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / М. І. Стась. – К., 2000. – 20 с.
15. Abbs P. Art and the loss of art in an age of spoilt science P. Abbs // Ais for aesthetic. – London, 1989. – P. 77–97.
16. Gibson R. The Education of Feeling / R. Gibson // The Symbolic Order Education P. Abbs. – London, 1988. – P. 53–61.
17. Greene M. Art Worlds in School / M. Greene // The Symbolic Order: Education P. Abbs. – London, 1989. – P. 89–103.
18. Read H. Education through art / Read H. – London, 1961. – 328 p.